

P.t. 1555 SON, den 22.mai 82

RAGNAR S. GRUDE

Låvevn. 48 Oslo 6

Telefon (02) 27 31 82

Telefon Son 95 81 12

(Osloadresse: Låveveien 48

Oslo 6)

Herr

Olav Sopp,

2858 Kapp.

112693

Kjære kollega!

Jeg fikk idag oversendt ditt brev til bill.mrk."A.T." av 11.mai d.å. Nå har jeg hatt en midlertidig adresseendring akkurat nå, så denne posten har tatt noen tid. Derfor kommer svaret noe forsinket.

Annonsen er innrykket av INO (Institut for okkupasjonsforskning) i hensikt å få A.T.-kontakter. Og så til en presentasjon av undertegnede: Jeg er (var) tidligere A.T.-offiser, fungerte bl.a. som sådan i en rekke stillinger, fra Gausdal til Sønsterud i Åsnes. D.v.s. at det hele startet opp på kurset på Gausdal 40/41 - så Hedmark ved Fylking (Sæhlid) - A.T. kursene på Mysen - A.T.-skolen på Elverum (Evjen) og tilsist som intendant ved A.T. Landbruksskole på Sønsterud. Hadde svf. grad, og var underordnet f.f. Saatvedt.

Ditt navn husker jeg godt. Var forresten også noen ganger sammen med Hovden, og deltok i visse "sjøslag" hvor han og Sæhlid "skjød" med de store kanoner! Særlig den sist nevnte. Dessuten så forbinner jeg også navnene Hovden og Sopp, såsom jeg vel også har hilst på fru Hovden en gang, eller to. Jeg formoder at hun og du var søsken, eller nær beslektet. Dessuten kjente jeg en gang Lillemor Sopp, gift med kaptein Kolbjørn Foss. Men, det er meget, meget lenge siden.... Det kan vel da i forbindelse med dette innledningssnakket nevnes, at jeg er ennå relativt "ung", drar mot 67! Forøvrig er jeg bonde i byen, som i en 25 års tid har drevet som frukt/grønnsaksgrossist i Oslo (lagt opp for fire år siden) etter diverse forsøk på å komme inn i "en normal bane rundt jorden" etter "de såkalte fem lange"... Det har gått bra, men aggresjoner og visse forbannelser over tingenes tilstand har ikke vært ukjente begreper i min tilværelse. Dette har da også gått hardt utover magen især, med sår hist og katarer pist. Og Totninger har jeg hatt mye kontakt med i de seinere årene, såsom disse har levert både fin løk og også andre prektige varer, da kål og jordbær - og ikke å forglemme gulrøtter! I mine unge år gikk jeg forresten på landbruksakademiet sammen med Rustad, Aagenæs og Kåre Gunnerød. (De to siste er jo døde....)

Den siste jeg har fått kontakt med, er sognepresten i Aurskog, min fødebygd, :Bjerkeseth, som vel var prest sist i Totenvika. En jordnær kar så langt jeg har forstått. Ja, ja, dette var litt innledningsprat....

Og så til saken: En A.T.-bok m.m.

Under et møte i INO kom jeg i kontakt med en kvinnelig A.T.-leder.

Randi Songedal: Vi begynte å snakke om fortiden, og fant ut at "noe burde gjøres"! Med hennes iver for saken, så har det utviklet seg slik at litt har skjedd til nå. Selv om det er tungt å dra igang et slikt lass. Hun og jeg startet opp med å imøtekomme en invitasjon fra Hærmuseet på Akershus i Oslo for å beskrive endel distingsjoner som var kommet inn dit for snart førti år siden! Vi har vært der flere ganger, og blitt meget godt mottatt. Interessen for å lage en permanent utstilling av A.T. effekter m.v. er i høy grad tilstede der, og aktiv interesse er tilstede. Det står nå mye opp til oss "etterlatte" å finne fram tingene vi måtte ha, og så overlate disse til museet. Alt, ja absolutt alt, mottas med stor takknemmelighet. Personlig har jeg avlevert uniform, distingsjoner, bandolær, snøsokker, støvler og det lille merket som vi fikk som minne fra Gausdal-tiden. Jeg hadde også med en frakk, og en lagføreruniform med overlagførers distingsjoner, ja lue også. (Min egen frakk ble i sin tid, - og det er lenge siden nå - til kåpe til kona. Etter omfarging, og "sletting" av alle spor Endog A.T. lukta var vasket ut !!! Randi Songedal har "funnet" diverse ting, av det skrevne i A.T., på Universitetsbiblioteket og i Riksarkivet, hvor også jeg har vært et par ganger. Dvs. på UB i Oslo. Også der er man meget forekomne, og helst interesserte. Avdelingen for disse sakene er jo ennå ikke så velordnet som den burde. Men, heller ikke "umulig" å finne fram i, og meget interessant. Det mangler sikkert fremdeles stoff her! Det stoff du måtte være i besittelse av, ville falle bra inn her, slik at alt kom på ett og samme sted, og var lett-tilgjengelig for den som måtte få oppgaven med å sette A.T.-historien i pennen. A.T.'s liv ble jo kortvarig, men meget hektisk. Godt og logisk oppbygget, av iherdige folk, med mye kunnskaper om organisasjon og et sunt, jordnært samfunns syn, enten de "var med" eller ikke. Ja, med få undtakelser da ... Dine saker fra A.T. som nå befinner seg på museum (?) bør, etter min mening, få plass på Universitetsbiblioteket i Oslo. Og effekter sendes til Hærmuseet. Ikke bare uniformer, men også redskaper av det vi brukte. Om noe finnes. La oss for all del ikke glemme Kvinnelig Arbeidstjeneste!

Arne Haraldstad, som du kjenner, er opptatt av tanken om å få skrevet A.T.'s historie. Men, han er i grunnen "litt redd" for navnet sitt. Som rektor i skoleverket i snart 35 år, så er det vel kanskje noe han må ta hensyn til. Jeg vet ikke jeg? Det ble jo fastslått at A.T. "var jo ikke ulovlig". Flere jeg har hatt kontakt med ønsker nok denne delen av fortiden glemt, gjemt og begravet. Endog skjult for ektefellen! Han, A.H., har bidratt med en skisse for et opplegg. Men, han har hatt noe vanskelig for "å konsentrere seg" da hans barnebarn har vært syke (allergiske tilfeller), som har medført en viss opptatthet. Har også hatt kontakt med Reitan, som du sikkert kjenner. Han er interessert, men "uttafor", etter å ha vært kontaktløs med noen helt siden alt sluttet å eksistere.

Dessuten så er de nevnte kara tre-fire og sytti år! Man skal ikke vente det uhørte av dem. Saken begynner å haste, det tynnes i rekkene. Med oss, som ennå er friske og ikke "over-årige" - for å bruke et uttrykk fra skogbrukslæren - skulle det være mulig å få til en sann A.T.-historisk beskrivelse. Vi vet jo hva som foregikk, vi vet hva som ble gjort : - VI VAR MED ! Både med ånden og legemet!!

Når det gjelder Hærmuseet, så er det der interesse for at A.T skal være "bindeleddet" mellom "den gamle hæren", og det nye som kom etter 1945. Det er jo offiserer som driver der, og de vet jo at mangen offiser fra Hæren før krigen var A.T.-tilsatt. Der ser de ikke "skakt" på A.T men lytter både oppmerksomt og interessert på hva vi forteller. Det forbløffer enkelte der, når man peker på, at i A.T. var Rolf Kirkvaag, Odd Aukrust m.m. flere, som sitter høgt på strået i dagens samfund. Det forbauser dem at Dagbladets beste fotografer var både i A.T. og ved "fronten", som Bruun og Heiberg f.eks. Eller at Kornelius Halsne (plan) var A.T.-skolelærer og "ute i marken", nå sitter som byråsjef i Forsvarsdepartementet, og i sin tid var Jens Christian Hauges høyre hånd! Og la meg også føye til da, nærmest som en kuriositet, at "den beryktede utenriksminister" Halvdan Koht var min onkel, som jeg etter krigen hadde det aller beste forhold til. På et lydbånd over flere timer har jeg en samtale med ham om "tingenes tilstander, og begivenhetenes gang dengang da ... og framover". Det var i 1957, og jeg kjente til "hemmeligheter" lenge før noen av disse; på trykk, ble sett av andre! Han betrodde seg, og "ynste for sin del" at A.T. godt kunne ha fortsatt, ikke minst som ett ledd i atterreisninga ! --- men, som han sa: "tyskarhatet var diverre for stort til at ho (Arbeidstjenesten) kunne brukast...." Les boka til Sigmund Skard, så finner du ut, at sjølv Koht tvilte på nokon siger for dei allierte, han tvilte på: "um han nokon gong fekk sjå att Norge ...". Jeg kjenner ham, jeg er ikke i tvil om, at det finnes ikke en eneste en av oss "låndssvikere" som har hatt det verre enn ham! Psykisk helt forferdelig, han følte at han ble levende spist, bit for bit, og da aller verst fordi det var hans egne som "åt og gnog", og aller verst av det hele, at det var folk: som lite hadde gjort og lite våga, som nå i ettertid "våget skinnet" og utførte gribbenes jobb. Uten å ta parti, så vil jeg påstå, at Kohts ettermæle i framtiden blir en helt annen enn den vi nå ser. Man begynner jo så smått å ane nye konturer etterhvert som man får anledning til å studere krigsarkivenes dokumenter. Han sa jo også i 1957, at: det er først om 50 år man så smått kan begynne å tenke på å skrive den sanne historie, om den 9. april og tiden før og etter. Først når dei store arkiva vert opna, til dømes i Moskva, i London, i Paris og Washington - og andre stader - da kommer heile sanninga fram. Om det store spelet der Norge heile tidi var terningen som vart kasta Mens England og Frankrike "dreiv med terningen", kasta tysk-

rane loddet, - og då var det gjort. SNØGT OG EFFEKTIVT Vi kun-
ne ha fått meir vald enn vi fekk ... Dei var ikkje til å lita på noko
av dei ...det hjelpste lite kva dei sa"

Som sagt: Les boka til Sigmund Skard, om du ikke har gjort det. Utfr
Kohts vurderinger om mulighetene for alliert seier, som jo hang i en
tråd, så var det vel ikke så rart om en god del av oss "tok en liten
polise", eller "helgarderte", for å finne uttrykk fra tippespråket.
Jeg synes dette synet er noe "vi" skal kunne ta til inntekt for vår
handlemåte i tiden fra 1940 og utover.

Kanskje jeg skal bevege meg bort fra "prat" til det saken dreier
seg om: A.T.-materiellet. Jeg vil foreslå du setter opp en liste over
det du har, og sender den til INO-gruppen på Enerhaugen. Og jeg vil og-
så foreslå for deg, at du skriver til bibliotekar ERLING GRØNLAND, per-
sonlig, adresse Universitetsbiblioteket, Drammensveien, Oslo. Og legger
ved en oversikt. (En meget hyggelig kar !) Har du annet, så får vi be
deg om å gi oss beskjed. Skriver du til Hærens museum, så stil brevet
til oberstløytnant Soberg eller ? Kielland-Hauge, Festningen, Oslo. Men
at INO får kopier. Det ville være veldig fint. Hvordan man videre skal
utvikle saken, det vil vel bli avklaret etterhvert. Alt tar sin tid, og
som sagt foran: - lasset er tungt å dra i gang. Ditt brev var et godt
bidrag, dine brev til nevnte offentlige institusjoner vil påskynde in-
teressen der også. Der sitter man på penger som kan komme tilbruks om
noen av oss deltar aktivt. Håper mine linjer kan skape en platform for
samarbeide. I allefall har vi innfallsvinklene, som vel Bjørn Østring
har "vært far for", og likeså redaktøren av F&L m.fl. såvidt jeg har
hørt.

Jeg tegner som du med
vennlig hilsen

